

Україна у фокусі

11 – 17 серпня

2014 року

ЗМІСТ

<i>I. Огляд політичних подій за тиждень.....</i>	<i>3</i>
<i>II. Аналітична довідка.....</i>	<i>6</i>
<i>ЗА КРОК ДО ВИБОРІВ: ЩО МАЄМО І ЧОГО ОЧІКУВАТИ ВІД НИНІШНЬОГО ПАРЛАМЕНТУ?.....</i>	<i>6</i>

I. Огляд політичних подій за тиждень

11
серпня

Рада нацбезпеки та оборони попросила жителів захоплених терористами Донецька та Луганська залишити міста через організовані українськими військами коридори. За словами спікера інформаційно-аналітичного центру РНБО України Андрія Лисенка, сили антитерористичної операції готуються до фінальної стадії звільнення Донецька, а тому можливі штурми міста.

Президент РФ Володимир Путін проінформував главу Європейської комісії Жозе Мануеля Баррозу, що Росія направить в Україну гуманітарний конвой. У МЗС України назвали ці наміри Москви «цинічними», наголосивши на тому, що вбиваючи українських військових і мирних жителів, Росія та підконтрольні їй терористи самі є першопричиною гуманітарної кризи.

Європейський Союз готовий виділити 2,5 мільйонів євро на гуманітарну допомогу для України. Про це заявив президент Європейської комісії Жозе-Мануель Баррозу під час телефонної розмови з президентом України Петром Порошенком. При цьому він закликав до створення спеціального координаційного механізму для надання гуманітарної допомоги та переміщення переселенців.

Російський гуманітарний конвой не перетне кордону України. Про це заявив заступник глави Адміністрації Президента Валерій Чалий. Він пояснив, що допомога РФ можлива тільки в рамках міжнародної місії. За його словами, оформлення гуманітарної допомоги пройде за стандартною процедурою – через доставку в транзитні зони та оформлення на митниці. Крім того, допомога під наглядом представників Червоного Хреста буде перевантажена в український транспорт.

12
серпня

Верховна Рада схвалила введення міжнародних санкцій за підтримку тероризму. Урядовий проект закону про санкції підтримано в першому читанні.

Росія спрямувала гуманітарний конвой до України у бік кордону з Харківською областю, тим часом у Києві заявили про можливі провокації. Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков наголосив, що колону з російською гуманітарною допомогою не пропустять у Харківську область.

13
серпня

У Києві обрали предстоятеля Української православної церкви Московського патріархату. Новим главою УПЦ МП став Митрополит Чернівецький і Буковинський Онуфрій (Березовський).

Через блокаду Луганська місто вже 11 діб перебуває на межі гуманітарної катастрофи – без води, світла та зв'язку. Як повідомив представник

інформаційного центру РНБО Андрій Лисенко, незабаром Луганськ буде звільнений від сепаратистів.

Росія раптово змінила курс конвою до України і відправила його в обхід пунктів пропуску на території Харківської області. Про це повідомили в Харківській ОДА.

Кабмін відправив на Донбас свою гуманітарну допомогу. Уряд України додатково виділив 10 мільйонів гривень на закупівлю товарів першої необхідності, які будуть спрямовані в зону антитерористичної операції.

14
серпня

Депутати не ухвалили поправки до виборчого законодавства, тому вибори до Верховної Ради у разі їх оголошення будуть проходити за чинним законодавством. Як відомо, 24 серпня сплине тридцятиденний термін відсутності у Верховній Раді коаліції, і президент України отримає право призначити дострокові вибори Верховної Ради.

Народні депутати більшістю голосів у першому читанні підтримали урядовий законопроект про люстрацію. Законопроектом вводиться проведення перевірок при вирішенні питання про можливе призначення громадян на посади в органах влади.

Народні обранці в другому читанні підтримали урядовий проект закону про санкції. Законопроект передбачає можливість введення 29 видів санкцій проти компаній та осіб, які фінансують тероризм і підтримують окупацію Криму. Ступінь винності визначатиме не суд, а Рада нацбезпеки. У той же час із закону були вилучені норми, що стосуються заборони ЗМІ.

Депутати підтримали урядовий закон про реформування газотранспортної системи України. Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк, представляючи законопроект у парламенті, повідомив, що після реформи «трубу» на 51% контролюватиме українська сторона, а решта 49% можуть контролювати ЄС або США. У той же час він наголосив, що ГТС «повністю залишиться у державній власності».

Президент Росії Володимир Путін прибув з візитом у Крим і виступив там перед депутатами Держдуми, які також прибули на окупований півострів. Путін заявив, що Україна занурилася в «кривавий хаос» і «братовбивчий конфлікт», при цьому повідомивши, що російську армію буде оснащено сучасним наступальним і оборонним озброєнням, якого інші армії світу не мають.

Група міжнародних журналістів, яка стежила за рухом «гуманітарного конвою» РФ, стала свідками перетину українського кордону військовою технікою з території Росії. Про це у Twitter повідомив один зі свідків, журналіст видання Telegraph Роланд Оліфант. Журналіст видання Guardian Шон Вокер також підтвердив, що став свідком того, як на територію України проникає російська військова техніка, а перед цим повідомляв, що колона БТР-ів рухалась

до України разом з «гуманітарним конвоем» і продовжила рух до українського кордону навіть після зупинки колони.

15
серпня

Президент України Петро Порошенко повідомив, що із полону терористів звільнено 25 українських військовослужбовців, яких утримували в Донецькій області. Він також зазначив, що в полоні у терористів, що діють на сході України, залишається більше 100 осіб.

«Гуманітарний конвой» РФ розбив табір за 37 кілометрів від контрольованого терористами пункту пропуску на україно-російському кордоні Ізварино. За словами керівника оперативної діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста в Європі та Центральній Азії Лорана Корба, російська сторона надала лише загальний опис своєї «гуманітарної допомоги». Він також наголосив, що згідно з домовленостями, «гуманітарний конвой» зможе зайти в Україну тільки після перевірки українськими компетентними органами. При цьому в кожному автомобілі залишиться тільки один російський водій, інші будуть замінені на водіїв Червоного Хреста.

Президент України у розмові з прем'єр-міністром Великобританії Девідом Камероном підтвердив інформацію про захід на територію України з Росії військової техніки у п'ятницю вночі. Водночас Петро Порошенко проінформував, що значна частина цієї техніки була знищена вночі українською артилерією.

Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен не став класифікувати порушення кордону як напад Росії на Україну, однак назвав це «підтвердженням постачання зброї та бійців з Росії на схід України».

II. Аналітична довідка

ЗА КРОК ДО ВИБОРІВ:ЩО МАЄМО І ЧОГО ОЧІКУВАТИ ВІД НИНІШНЬОГО ПАРЛАМЕНТУ?

Поряд з відбиттям зовнішньої агресії в Україні розгортаються не менш гарячі події на внутрішньополітичному фронті. Так, вже де-факто розпочалася підготовка до дострокових парламентських виборів і виборча кампанія, відповідно, хоча оголошення самих виборів формально можливе тільки наприкінці серпня. Після виходу з коаліції двох фракцій і створення підстав для розпуску парламенту останній провів ще один раунд «літніх» позачергових засідань. Деякі результати цієї роботи підтверджують – передвиборча кампанія вже стартувала.

Які ключові висновки слід зробити з результатів голосування у Верховній Раді?

Одним з основних доробків другої серії позачергових засідань Ради є те, що політичну кризу, яка виникла після штучного розвалу коаліції фракціями «УДАР» та «Свобода», подолано. Ці політичні сили дійшли розуміння із «Батьківщиною», яка фактично була поставлена перед фактом своїми колишніми партнерами по коаліції про її розпуск. Про певний рівень порозуміння свідчить те, що за основні законопроекти, які розглядалися цього тижня, ці три сили голосували спільно.

Другий висновок за підсумками роботи ВР у серпні – це подолання парламентсько-урядової кризи, яка так само виникла після розпуску коаліції, відмови депутатів голосувати за урядові ініціативи і спробу прем'єр-міністра піти у відставку. Уряд не тільки залишився працювати, але і зміг дійти згоди з демократичними силами парламенту щодо тих законопроектів, які вимагав ухвалити. Найбільш показовим у

цьому контексті став законопроект про нові принципи управління газотранспортною системою України. Це був один із тих законів, через відсутність підтримки якого прем'єр-міністр у липні подавав у відставку. Відтоді між урядом та колишньою коаліцією у парламенті було досягнуто згоди щодо цього законопроекту. Фактично всі поправки від парламентських сил уряд врахував. Як результат, цей дискусійний проект ухвалено. Тобто, плани уряду з долучення європейських та американських компаній до управління українською газотранспортною системою були доповнені за вимогою парламенту механізмами, які гарантуватимуть, що пов'язані з Росією компанії-претенденти не зможуть отримати доступ до цього управління, а Верховна Рада як колегіальний орган братиме безпосередню участь у затвердженні рішень щодо залучення іноземних компаній та проведенні аудиту процесу управління. Іншим свідченнями

компромісу між урядовою політикою та позицією парламенту стало ухвалення закону про санкції проти країни-агресора, іноземних фізичних та юридичних осіб, діяльність яких спрямована на порушення територіальної цілісності та суверенітету України. Більше того, остаточна редакція цього законопроекту враховувала вимоги не тільки парламентарів, але, що навіть важливіше, – вимоги громадських експертів, які побачили у першій версії загрозу припинення діяльності українських ЗМІ, будь-яких організацій та фондів без суду. Ці норми були вилучені на вимогу громадськості і не потрапили до кінцевої редакції закону.

Третій висновок – це можливість громадськості тиснути на парламент навіть у нинішньому його складі. Ілюстрацією цього є ухвалення у першому читанні законопроекту про люстрацію, який передбачає перевірку або ж і усунення від влади дуже широкого кола осіб – від вищого керівництва – до рядових держслужбовців та представників силових відомств. Прецедентів тій перевірці, яка пропонується у цьому законопроекті, в Україні не було, але довгий час не було і волі навіть вносити до порядку денного цей проект. Так, врешті-решт, під тиском громадськості під стінами парламенту у першому читанні законопроект ухвалено, але потрібно розуміти наступне. По-перше, це голосування було під тиском, а відтак справжньої

зацікавленості у ньому парламент не має. На етапі обговорення та редагування цього проекту політичні сили намагатимуться зробити запропонований механізм люстрації більш м'яким та поверховим. Є ризик затяжної і неконструктивної дискусії з приводу цього проекту закону. По-друге, голосування у першому читанні за люстрацію депутати-мажоритарники активно використовуватимуть у своїй передвиборчій кампанії як готовність до нової якості політики. Те саме робитимуть і політичні партії. Але скоріше за все, голосування цього законопроекту у другому читанні до дострокових виборів у парламент не відбудеться, тому що депутатам вигідна не люстрація, а в першу чергу – демонстрація готовності до неї як аргумент у виборчій кампанії. Окрім цього, навіть після виборів голосування за цей законопроект так само буде під питанням.

Тобто, з одного боку, невідворотність перевиборів майже не позначилася на співпраці парламенту з урядом за ключовими питаннями, але з іншого боку саме очікування виборів істотно позначається на іншій частині роботи парламенту. Мається на увазі більш політично чутливі законодавчі ініціативи, які парламентарі вже зараз оцінюють крізь призму дострокових виборів. Втім, найкращим відображенням цієї орієнтованості на вибори є ситуація із виборчим законодавством.

Вибори-2014: обираємо нових парламентарів за старими правилами?

Якщо із призначенням виборів на жовтень 2014 р. питання вже вирішене і потрібне формальне їх оголошення, то із зміною виборчої системи ситуація зовсім інша. У парламенті немає більшості, яка підтримала би зміну нинішньої змішаної виборчої системи на пропорційну систему із відкритими списками. Цього тижня парламент тричі провалив голосування навіть за включення цих законопроектів до порядку денного засідання Верховної Ради.

Найбільш зацікавленими у збереженні нинішньої системи, коли половина парламенту обирається за мажоритарною системою простої більшості, є, звичайно, нинішні депутати – мажоритарники та частина тих, хто вийшов зі складу фракції Партії регіонів та КПУ. Виборча кампанія буде тривати 60 днів, якщо її не скоротять до 45 днів, що цілком можливо. Очевидно, що для нового кандидата, який захоче балотуватися на певному мажоритарному окрузі, це надзвичайно короткий період для того, аби провести кампанію і заявити про себе. Відповідно, у більшості нині діючих депутатів-мажоритарників єдиний шанс потрапити до парламенту VIII скликання – це зберегти змішану систему виборів і обиратися на тих округах, де вони перемогли 1,5 роки тому. Пропорційна система, навіть із закритими списками, передбачає приналежність всіх депутатів до конкретної партії. Згадаємо, що

більшість депутатів-мажоритарників, що перемогли у 2012 р., були членами або латентними представниками Партії регіонів, а потрапляння цієї партії до нового парламенту видається малоімовірними наразі. Тому стає зрозуміло, що тільки балотування нинішніх депутатів як самовисуванців – це той шлях, який вигідний мажоритарній частині цього складу Верховної Ради. Але колишня коаліція у складі «Батьківщини», «УДАР» та «Свободи», яка голосує за нові виборчі правила, не може набрати більшість, якщо її не підтримають інші позафракційні та нові групи у парламенті, які були сформовані після Майдану з тих, хто вийшов з лав Партії регіонів, та мажоритарників. Саме позафракційні депутати на новоутворені депутатські групи в своїй більшості або не брали участі у позачерговому засіданні Верховної Ради, або голосували проти, або зовсім не голосували за включення виборчих законопроектів до порядку денного.

На сьогодні ситуація виглядає так, що вибори будуть оголошені Президентом 24 серпня, коли спливе один місяць після розпуску коаліції, а проходитимуть вони відбуватимуться за старою системою, яку створювали ще за Януковича спеціально для компенсації програшу Партії регіонів тодішній Об'єднаній опозиції за пропорційною системою.

Чи може і чи намагатиметься Президент тиснути на парламент, аби змінити виборчу систему?

Теоретично, можливість змінити виборчі правила до часу оголошення виборів Президентом і старту виборчої кампанії є, але реалізована вона може бути тільки через тиск Президента на Верховну Раду та тиск громадськості. Втім, це виглядає дуже малоімовірним з кількох причин. По-перше, формальних механізмів тиску на парламент у цьому питанні Президент не має. Неформальних важелів – також більше немає. Раніше депутати могли дисципліновано голосувати за президентські ініціативи, бо сподівалися, що він може відмовитися від ідеї розпуску парламенту, якщо той злагоджено працюватиме. Зараз це питання вирішене: коаліції немає – Президент оголошує дострокові вибори. Більше того, Президенту надзвичайно потрібна більшість ще у цьому складі Верховної Ради при голосуванні за ратифікацію Угоди про асоціацію, що має відбутися не пізніше початку вересня. Тобто, тут можливі закулісні торги: вибори за старою системою в обмін на ратифікацію Угоди з ЄС. По-друге, пропорційна система і відкриті списки були передвиборчою обіцянкою Президента, але тоді постає питання – чому Президент оминув увагою безуспішні кількаразові спроби включити

виборчі законопроекти до порядку денного? Під час кризи між урядом і парламентом Президент виступив сполучною ланкою між ними і зробив свій внесок у врегулювання ситуації та продовження роботи нинішнього Кабінету Міністрів. У ситуації ж з виборчою системою Президент досі не сформулював публічної позиції щодо дій парламенту і його відмови навіть розглядати це питання. Тому не варто сподіватися, що у той короткий проміжок часу до оголошення розпуску ВР Президент стане тиснути на парламент і вимагати зміни виборчого законодавства. Тобто обирати новий парламент Україна буде, скоріше за все, сам за чинним законом із збереженням мажоритарної складової. Цілком можливо, що це є результатом неопублічних політичних домовленостей між парламентом та Президентом в обмін на підтримку нинішніми депутатами як урядових, так і президентських ініціатив. Виходить, що вимоги громадськості та офіційна підтримка пропорційної системи, яку декларують Президент і учасники колишньої коаліції, натикаються на позицію мажоритарників, які прагнуть потрапити до наступного скликання парламенту.

Висновки

Політичні баталії, що розгортаються навколо парламенту та його діяльності, пов'язані з орієнтацією нинішніх депутатів на дострокові вибори і фактичним початком передвиборної кампанії. У Президента, який має підстави цей парламент розпустити, більше немає реальних механізмів тиску на депутатів і стимулювання їх до голосування за потрібні законопроекти. Парламент навіть за умов формальної відсутності коаліції і далі працює за принципом співпраці тих сил, що до коаліції входили, і ситуативного приєднання до них інших депутатів – позафракційних та з новоутворених груп. Це створює ситуацію, коли законопроекти, що важливі для реформ і перезавантаження влади, стають заручниками підготовки політичних сил і окремих депутатів до дострокових виборів. Найкращою ілюстрацією цього є, скоріше, демонстративне голосування за закон про люстрацію у першому читанні, а також відмова навіть розглядати законопроект про зміну тієї виборчої системи, що в Україні створювалася за потребою команди Януковича.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук